

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja **Gustav Pirc**, družbeni ravnatelj.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inzerat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz •Kmetovalca• so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 4. V Ljubljani, 28. februarja 1909. Leto XXVI.

Obseg: Stroj za beljenje in pleskanje zidovja ter lesenih sten in za razkuževanje. — Gospodarskopoučni izlet slovenskih kmetovalcev na Češko. — Rastlinska hrana in gnojilni poskusi. — Poraba trtnega lesa za krmo in za steljo. — Vprašanja in odgovori. — Kaj delajo naše podružnice. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Stroj za beljenje in pleskanje zidovja ter lesenih sten in za razkuževanje.

Dandanes, ko mora kmetovalec vedno bolj računati in hraniti, če naj izhaja, mu je vsak stroj dobrodošel, ki mu more dobro in ceno nadomestiti drago ročno delo.

Beljenje sten z apnenim beležem, bodisi po hišah, v shrambah in zlasti v hlevih, je delo, ki se z njim najbolj varčuje, in sicer na veliko škodo zdravja sploh in še posebej živalskega zdravja.

Vsak vé, kako lep je sveže z apnom pobeljen hlev, vé pa tudi, da pogosto beljenje najbolj zatira razno zalego in kužnino v hlevu, ki je kal mnogoterim in nevarnim boleznim domačih živali.

Beljenje je seveda draga reč, zlasti če je treba najeti zidarja-rokodelca. Od tod prihaja, da celo umni gospodarji dajo beliti svoje hleve le vsaka tri ali štiri leta, nemarnejši gospodarji pa še redkeje. Ni čuda, če je po hlevih toliko bolezni, saj je razkuževanje popolnoma nedostavno. Z beljenjem so pa združene še druge nepravilike: izprazniti je treba hlev,

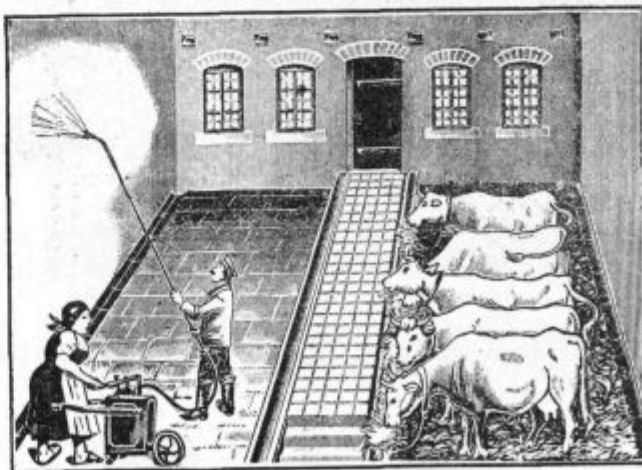
postaviti oder, vznemirja se živina itd. Vse to velja tudi za druge prostore.

Kakor za vsa druga dela, tako so izumili tudi za beljenje posebne stroje, ki zamudno in drago ročno beljenje izvrstno nadomeščajo. Dandanes imamo že veliko vrst strojev za beljenje.

Ravnokar je prišla tvrdka Ig. Heller na Dunaju (II. Praterstrasse 49.) z zboljšanim strojem za beljenje na trg, ki ga imenuje „King“ in stane 170 K.

Podoba 6.

Podoba 7.

Stroj „King“, ki je prirejen za prepeljevanje (glej pod. 6.), naredi s primerno dolgimi cevmi toliko, kakor 30 delavcev s čopičem v istem času. V eni minuti je mogoče snažno pobeliti 50 m², ali hlev za

20 goved v 20 minutah. Pri vsem tem se pa nič beleža ali barve ne potrati in vsaka raza ali špranja se napolni in zakrije.

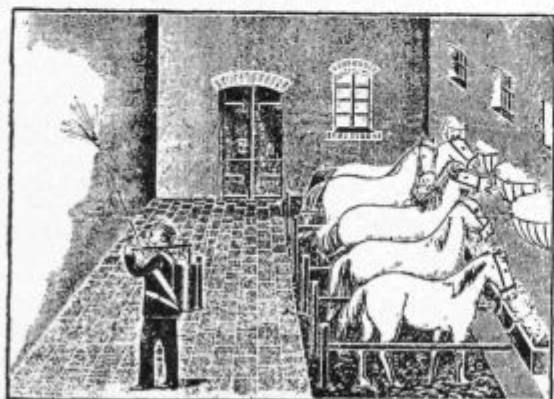
S tem strojem je mogoče prebeliti ali prepleskati stropne in zidovja vsake vrste, ne da bi jih bilo treba prej osnažiti, kajti ves prah in vsa nesnaga se proč spihata že s strojem in se ne pomešata z barvo, kakor pri delu s čopičem.

Apno razkužuje, torej preprečuje razne bolezni, zato je hleve ne enkrat, temveč večkrat na leto prebeliti, kar je pa pri ročnem delu silno težavno, drago in zamudno in se zato, žal, ne zvršuje. S strojem je pa to delo hitro in ceno. Naj

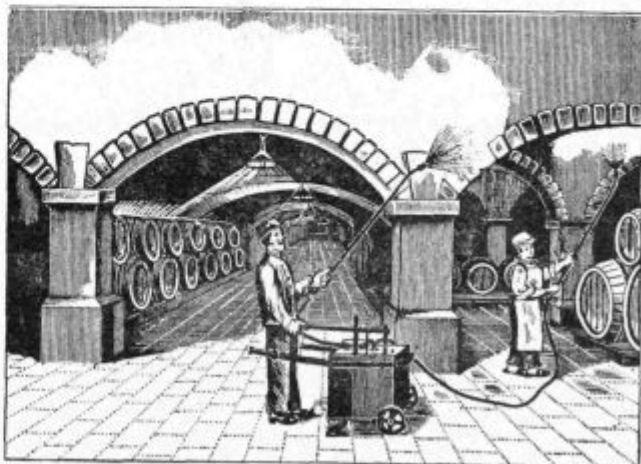
Sesalka Hellerjevega stroja za beljenje je narejena iz same mede, ima medene zaklopnice in ventile z velikim premerom, zato veliko naredi pri vsakem pritisku in se lahko gonijo. Pahi iz usnja se sami napejajo, dobro zapirajo in jih torej ni treba nadzirati. Usnje je za apno, karbolinej in druge jedke snovi najboljše blago, je trpežno in se ceno z novim nadomesti.

Za gost belež ali goste barve morajo biti prepuščajoči ventili veliki, drugače ne srkajo, in take ima stroj „King“, ki je torej pripraven za najgostejši belež.

Stroj „King“ ima v sebi mešalno napravo, ki ne dopušča, da bi se gošča na dno vsedla, dela silno hitro, kajti v 15 do 20 minutah je posoda s 60 do 100 l iz-

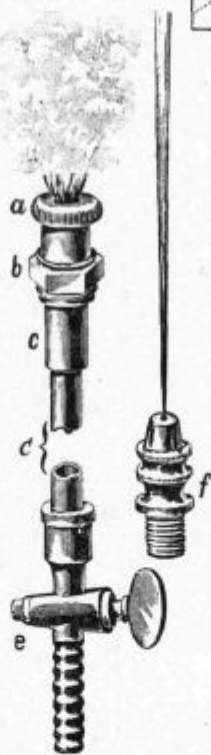
Podoba 8.

Podoba 9.

Podoba 11.

Podoba 12.

Podoba 10.

naši gospodarji, naše podružnice, strojne zadrage tak stroj skupno nadobavijo. (Podobi 7. in 8. kaže, kako se belijo hlevi in podoba 9. kaže, kako se beli klet.)

Stroj „King“ razpršuje vsakovrstne tekočine, torej se more rabiti za razkuževanje s karbolum, s kreolinom, z lizolom itd., kadar so v hlevih kužne bolezni, uši, ali v kurnjakih kurjenci itd. S tem strojem se lahko tudi les prepleska s karbolinejem.

Tudi za škropljenje visokaga sadnega drevja, proti sklupu, gosencam in drugim škodljivcem je ta stroj posebno pripraven (glej pod. 10.)

praznjena, in zato je vsako zgoščanje izključeno.

Podoba 11. kaže, kako se beli 13 m visoka stena s tem strojem, ne da bi se rabila lestvica.

Popisani belilni stroj ima poseben razpršilnik (glej pod. 12.), ki obstoji iz dveh delov, brez vsakega vstavka in se ne zamaši. Ti razpršilniki zahtevajo majhen pritisk, zato se stroj lahko goni, a vzlic temu gre belež ali barva fino razpršena v vse raze.

Razpršilnik ima ustje, ki belež ali barvo fino razpršuje, ali pa se namesto tega lahko natakne ustje, ki razkužilna sredstva v hlevih ali na sadnem drevju v curku izbrizguje.

Gospodarskopoučni izlet slovenskih kmetovalcev na Češko.

(Dalje.)

Z vlakom ob pol 1 popoldne smo se peljali naprej na postajo Veseli-Mezimostí, kamor smo dospeli že kmalu po eni popoldne s spremljevalcem gosp. kulturnim inženirjem V. Červinko iz Soběslave na Češkem. Na kolodvoru nas je pričakovalo mnogo občinstva. Po pozdravu od strani okrajnega župana (načelnika okrajnega zastopa) g. I. Kundraťa in načelnika gosp. društva g. V. Davida smo zasedli pripravljene, z zelenjem in zastavami okrašene kmečke vozove ter smo se podali v 12 km oddaljeno vas Zalší, da si ogledamo barjansko gospodarstvo (postajo za obdelovanje barja) češkega odseka deželnega kulturnega sveta za Češko.

Voznja, ki je trajala 2 uri, nas je peljala skozi mesto Veseli nad Lužnico in vasi Svini, Borkovice, Mažice in Žišov. V vseh teh krajih nas je pričakovalo in pozdravljalo mnogo občinstva; vse hiše so bile v zastavah; za domačine je bil narodni praznik. V okrajnem mestu Veseli, ki smo se peljali skozenj koj od kolodvora, so bile celo naše dame obdarjene s šopki od tamošnjih gospodičen.

A vrhunec vsega je bil prekrasni in nepozabni sprejem v vasi Zalší. Na stotine kmečkega ljudstva iz vasi in okolice, njim na čelu državni poslanec g. Mazanec, župan g. Líkař, župnik g. Bušek, kaplan g. Hlavsa, šolski vodja g. Kukla in oskrbnik graščine grofa Vratislava g. Jandera v okvirju zalih barjank v slikovitih narodnih nošah, za njimi vaška godba malih fantičev, vsi ti so nas pričakovali in nas pozdravljali.

Po pozdravnem nagovoru po g. Janderu (za občino) in g. drž. poslancu Mazancu za volilno skupino so nas dične Blatnice okrasile s šopki eksotičnih rož, ki rasejo le na blatih (močvirju).

Ko se je voditelj slovenskih izletnikov zahvalil za prekrasni sprejem, smo nastopili pohod v bližnjo barjansko postajo.

Ta pohod je gotovo vsakemu ostal v dobrem spominu.

Pod vodstvom g. kaplana je odkorakalo najprej kakih 20 fantičkov od 8.—14. leta, ki so navdušeno godli narodne koračnice, za njimi je pod vodstvom g. nadučitelja korakalo kakih 40 fantičkov sokoličev in za temi zale Blatnice, in za njimi smo šli mi in z nami neštevilno občinstvo.

V kakih 10 minutah smo dospeli v barjansko postajo, kjer nam je naš ljubeznivi spremljevalec g. inženir Červinka podal tole pojasnilo:

V ravni črti med Veselim in Behinjo se razprostira na površini kakih 1500 ha eno največjih čeških barij, ki izpolnjuje precejšen del terciarne blatske doline do višine 108—420 m nad morjem. Južno češko ljudstvo pravi tem močvirnim krajem blata. Južnočeška blata so zanimiva tudi po posebnem narodnem značaju prebivalcev, po njih narečju in njih prekrasnih narodnih pesmih.

Blata so le deloma nižavska močvirja, v veliki večini so to višavska močvirja, in ravno ta tvorijo velik kompleks pustih površin, kjer rase le nekaj mahov, lišajev in potom paše prinesenega plevela.

Iz blatskega vrhovišča (tako imenujejo Čehi višavsko močvirje) dobiva prebivalstvo po večini kurjavo. Šotne cegle („borek“ jih imenujejo) izrezujejo koncem aprila in jih sušijo na zraku do septembra. Šota se

rabi skoraj izključno za kurjavo, in je pravica, šoto dobivati, veliko vredna, kajti od 1 štirjaškega seznja površine, kjer se sme dobivati šota, se plača 6 K, torej 16.000 K za 1 ha.

Šota je tu navadno 1,5—3 m globoka, na površju zelo lesnata (pomešana z lesnimi ostanki) in ima v sebi zlasti ostanke jelš, breze, bora in celo leskovine, in se nahaja v šoti mnogo lešnikov.

Izrezovanje, (ki mu pravijo izbadanje) šote se vrši tu s posebnim železnim orodjem, „želizko“ (železce) imenovanim. Je to neka v pravem kotu upognjena štirioglasta lopata, ki ima stopalce. Z enim stopom se s tem orodjem izbode en šotni cegel, ki ga imenujejo Blatniki „borek“.

Šoto izbadajo (izrezujejo) na ta način tako globoko, kolikor dopušča spodnja voda (do 4 m) ali debelost šotne plasti, ki pa znaša v nekterih krajih tudi do 10 m.

Ko je šota izrezana, ostanejo na barju s sitjem, z bičjem, ostrico in s trstjem obraščena močvirja, ki so ne samo vsled svoje nepristopnosti, ampak tudi vsled škodljive vlage (izhlapevanja) nevarna. Ker te površine leto za letom rasejo, je umevno, da je treba skrbeti za to, da se v tem oziru kaj popravi.

Deželni kmetijski svet za češko kraljestvo, ki je bil pozvan po združenih blatskih občinah, da odpomore temu nedostatku, je poslal svojega kulturnega inženirja g. Vojteha Červinko, da natanko preišče te kraje in izdela načrt, kako bi se močvirje odpravilo.

Ker je g. inženir spoznal, da se to da napraviti le na ta način, da se uravna odtok vseh blatskih voda, je ustanovil vodno društvo (zadrugo), ki ima namen, vse blato osušiti in izpremeniti sedanje močvirje v kulturno zemljo. Proračun za to delo znaša 1 milijon 700 tisoč kron. Da se za ta načrt pridobi širše občinstvo, je po nasvetu g. inž. Červinke ustanovila na površju 12 ha v Zalší barjanska poskusna postaja, ki ima namen dognati: 1.) do kake mere naj se barje za to ali ono kulturo osuši, 2.) s katerimi gnojili naj se na osušeni zemlji gnoji in v kakem razmerju, 3.) ktere kmetijske rastline so za te zemlje najbolj pripravne za pridelovanje v velikem.

Ta postaja leži približno v sredini vseh blat in jo vzdržujeta država in dežela, vsaka s prispevkom letnih 1650 K.

Pri ustanovitvi poskusne postaje je imel projektant in sedanji njen vodja g. Červinka na mislih ne samo to, da pokaže tukajšnjim rojakom, kaj bi bilo na barju gojiti, ampak je hotel pokazati, da se da osušen barski svet na vse mogoče načine porabiti, kar je posebnega pomena tudi za druge kraje na Češkem, ker se tu nahaja nad 20.000 ha barja.

Zato se na postaji poleg poljskih pridelkov in travnikov goji tudi sadno drevje, zelenjad in se je za poskušajo vpeljala paša, potem ribnikarstvo, gozdarstvo pridelovanje protja (vrbe) za pletarstvo itd.

Poskusna površina za poljsko kulturo je osušena po drenaži, druga pa po odprtih jarkih, ki napeljujejo vodo v glavni nabiralni jarek, ki jo odpeljuje iz postaje.

Globočina in razdalja posameznih drenaž in jarkov so zaradi poskusov razne, in ima ta namen, da se dožene, kaj da je najbolj prav, da se to potem lahko izvede v velikem.

Ne da bi našteval težkoče, ki je bilo delo z njimi združeno, je rekel g. inženir, da se je takoj po prvem obdelanju površja jeseni l. 1905. že spomladi leta 1906. zemlja obsejala, kar je gledalo blatsko ljudstvo z veliko nezaupljivostjo.

Prva setev se je zvršila z graham, s krompirjem, s peso, z ovsom in z zmesjo, gnojilo se je z umetnim gnojem, zlasti s Tomasovo žlindro, s kajnitom, s kalijevo soljo, z amoniakovo soljo in s čilskim solitrom. Pri graham, pesi in krompirju so se tudi vcepile gomoljčaste bakterije ter dušik nabirajoče bakterije (azotobakter).

Kaljenje in razvoj vsejanih plodin je prebivalstvo opazovalo z velikim zanimanjem in je bil že prvi uspeh tako imeniten, da pri naslednjem vodnopravnem postopanju ni bilo v vseh 15 prizadetih občinah niti enega gospodarja, ki bi ne bil soglašal z načrtom.

V letih 1907. in 1908. so se vršili sporedni poskusi s 25 vrstami krompirja, s sedmimi vrstami pese, s 7 vrstami ovs, s 4 vrstami rži, z 2 vrstama ječmena, z 20 vrstami gozdnega drevja, s 4 vrstami pletarske vrbe kakor tudi z mnogimi vrstami zelenjadi in cvetic z nenavadno lepim uspehom.

Travniki so bili ustanovljeni na zemlji, ki je bila prej posejana z zmesjo, ali pa po krompirju, ter dajejo pri zelo zmernem gnojenju trikratno košnjo izborne krme, in to je za blatsko pokrajino, kjer se goji veliko goveje živine, najbolj važno, ker bo gotovo večina barja izpremenjena v travnike.

Glede uspeha pri gozdnem drevju se še ni mogoče izraziti, ker so poskusi še premladi.

Po tem in med tem izvrstnim opisom nam je g. inž. Červinka razkazoval kulture na postaji. Žal, da je bilo žito že večinoma spravljeno; pa tudi to, kar smo videli, je bilo občudovanja vredno.

Lehko se reče, da je vtis postaje velezanimiv, kajti vidi se kakor rajski vrt v grozni poščavi nepreglednega močvirja, kjer v nepristopnih mlakah in lužah rase le sitje in trstje.

Omeniti je, da nam je g. inženir pokazal tudi razno orodje za obdelovanje barja in nas je opozoril na razne vrste zanimivih kmetijskih rastlin, med temi tudi na neko vrsto barskega krompirja (solanum Comersonii), ki jo je naročil iz južnoameriške republike Uruguay in ki je veljala 500 K 100 kg.

Po tem velezanimivem ogledu smo se vrnili v spremstvu neštevilnega občinstva v gostilno, kjer smo se okrepčali z izvrstno južino. Pri tem so se vrstili razni govori, pristrčne zdravice in narodne pesmi.

Neradi in ob navdušenem pozdravljanju občinstva smo se ginjeni od izkazanega nam prijateljstva vračali na postajo, da se podamo z vlakom ob 1/2 8 zvečer v staroslavno mesto T a b o r.

Ko smo se na kolodvoru poslovili od svojega ljubeznivega spremljevalca in izvrstnega strokovnjaka g. inž. Červinke, smo zasedli železniške vozove in smo se odpeljali.

Rastlinska hrana in gnojilni poskusi.

V 2. številu „Sloge“ z dne 15. januarja t. l. je objavljeno „pismo spodnještajerskega kmeta“, kjer so dobre misli in nedostatno znanje ter vsled tega napačni sklepi tako izpremešani, da navadnemu kmetovalcu ni mogoče iz te zmesi dobiti klenega zrnja.

V dokaz te trditve naj navedem iz pisma samo tale stavek: Ako pri nas kdo po žitu poseje Tomasovo žlindro, ne obrodi žito, ampak sam plevel, kakor grah, kokalj itd.; najbolje je gnojiti s hlevskim gnojem. Ravno tako je s travniki.“

Ta stavek more biti resničen, kakor je zapisan, in bi se dalo iz njega sklepati, da je tamkaj Tomasova

žlindra neporabno gnojilo. Toda ta stavek tudi kaže, da pisec onega pisma ne pozna rastlinskega življenja, ne rastlinske hrane sploh in ne umetnih gnojil posebej, zato je misel tega stavka v splošnem popolnoma napačna. Sicer so naši strokovni listi že toliko pisali o vsem tem, da bi se bili kmetovalci lahko zadostno poučili, če bi bili te razprave čitali, vendar naj nakratko povem, zakaj navedeni stavek v splošnem zapeljuje k napačnim sklepom. Nakratko vse to povem, z ozirom na številne tozadevne spise, ki so bili že priobčeni v „Kmetovalcu“.

Kakor vsaka živa stvar, potrebuje tudi rastlina hrane, da more več časa živeti, rasti in se množiti. V hrani je več snovi (redilnih snovi), ki jih rastlina vse mora dobivati, da uspeva. Če ktere teh snovi manjka ali je je premalo, potem tudi rastlina ne more uspevati, ali pa hira.

Redilnih snovi potrebuje rastlina več ali manj, ki se tudi v zemlji nahajajo v večji ali v manjši množini. Nekterih potrebuje rastlina tako malo in jih je toliko v zemlji, da kmetovalcu ni treba zanje skrbeti; drugih pa več ali manj manjka, in tu mora kmetovalec pomagati. Izmed redilnih snovi največkrat primanjkuje fosforove kisline, dušika in kalija ter včasih tudi apna.

Kmetovalec pomaga z gnojenjem. Če hoče pravilno gnojiti, mora vedeti, katerih redilnih snovi rastlinam manjka in ktere redilne snovi imajo v sebi ona gnojila, ki hoče z njimi gnojiti; dati mora torej v gnojilih rastlinam onih snovi, ki jih potrebujejo.

Hlevski gnoj ima v sebi vse redilne snovi in je že zato tako splošno poraben. Le razmerje redilnih snovi v hlevskem gnoju ni tako, kakor ga zahtevajo rastline, in tedaj je dobro, da kmetovalec pomaga z umetnimi gnojili. Če pa hlevskega gnoja manjka, tedaj se ne spopolnjuje samo, ampak se v nekterih slučajih tudi nadomešča z umetnimi gnojili.

Umetna gnojila imajo največkrat po eno redilno snov. Nobeno umetno gnojilo torej ne more samo nadomestiti hlevskega gnoja, ampak z ozirom na redilne snovi morejo to storiti vsa ona gnojila skupaj, ki imajo vse one redilne snovi v sebi, ki jih rastlini moramo dati, da more uspevati, torej fosforovo kislino, dušik in kali, in morda še apno. Nobeno umetno gnojilo ni čudotvorna štupa, ki bi zadoščala, če se je nekoliko potrese po zemlji, da bi pomnožila pridelke.

Če je pisec gori omenjenega pisma pognojil njivo ali travnik s Tomasovo žlindro, ki ima fosforovo kislino v sebi, pa ni imel uspeha, potem more iz tega neuspeha edino to sklepati, da je zemlji manjkalo tudi drugih redilnih snovi. Niti tega ne more vedeti, ali je zemlji manjkalo fosforove kisline ali ne, kajti če manjka drugih redilnih snovi (dušika, kalija, apna), potem tudi fosforova kislina ne more priti do veljave, kajti uspeh je vedno odvisen od tiste potrebne snovi (ali sile), ki je je najmanj, oziroma, ki najslabše vpliva. Edino v tem slučaju bi bilo gnojenje s fosforovo kislino uspešno, če bi bile v dotični zemlji vse druge redilne snovi v v zadostni množini in bi manjkalo le fosforove kisline.

Iz tega je razvidno, da je bila v našem slučaju napačna poraba gnojila (Tomasove žlindre) in napačen sklep o neuspehu. To mi je dalo povod, da sem spisal te vrstice.

Danes imamo že toliko slovenskih strokovnih knjig in tudi slovenski strokovni listi so že toliko pisali, da se kmetovalec prav lahko pouči o rastlinskem življenju in o pravilnem gnojenju. Če se pa pouči, ne bo delal takih napak, in če jih po neprevidnosti naredi,

se bo najprej vprašal po vzroku, in ko ga najde, ga odpravi. Ne bo pa napačnega ravnanja in napačnih sklepov objavljaj po časopisih, kajti stem le javno kaže svojo nevednost in celi stvari škoduje, ker zavaja tudi druge nepoučene kmetovalce. F. Š.

Poraba trtnega lesa za krmo in za steljo.

Kadar se jeseni prične trtno listje barvati, spravlja trta v njem nahajajoče se redilne snovi, ki obstoje posebno iz škroba, iz tolišč in iz beljakovin, zlasti v mladi (enoletni) trtni les, kjer jih nakopiči (založi) predvsem v bližini trtnih popkov (očes). Zaraditega imenujemo te snovi tudi rezervne (založne) snovi.

Te snovi morajo spomladi razvijajočemu se trtnemu popku in iz njega nastalemu poganjku dajati prvo hrano, ker se poganjek ne more toliko časa sam rediti, dokler ne napravi vsaj enega zelenega lista.

Trtni les ima veliko takih redilnih snovi v sebi, in zaraditega je tudi njegova vrednost kot krma za živino prav izdatna. 100 kg mladega trtnega lesa je enake vrednosti kakor 55 do 60 kg dobrega sena.

V Dalmaciji, kjer krme zelo primanjkuje, pokladajo že odnekaj oslom in mulam trtni les, in tudi pri nas je bila v prejšnjih časih v nekterih krajih navada, da so jeseni spuščali živino v vinograde, kjer se je pasla zlasti ob vršičkih trtnega mladja. To seveda ni priporočljivo, ker živina lahko v vinogradu naredi veliko škodo. Veliko bolje pa je in veliko bolj prebavno in tečno krmo dá trtni les tedaj, če se poprej zdrobi ali zmelje.

Francozi so v ta namen izumili posebne, slamo-reznicam podobne stroje, ki les najprej na drobne kosčke razrežejo, potem ga pa zdrobijo (strejo).

Take stroje izdeluje v Avstriji tvrdka Rud. Sack na Dunaju, II/8., Kronprinz Rudolfstrasse 36, in sicer za ročno, živalsko (na vitel ali gepelj) ali pa močnejšo (vodno, parno itd.) gonilno moč (cena prvih je 360 K, drugih 580 K).

Da se pri nas, posebno letos, ko krme povsodi primanjkuje, uvede poraba trtnega lesa za krmo, nam je c. kr. kmetijsko ministrstvo na Dunaju podarilo 12 takih strojev, in ti stroji so se postavili:

a) v krškem glavarstvu:

1. pri graščini grofa Barba na Dobu pri Št. Rupertu (parna gonilna moč),
2. pri A. Kovačiču v Krški vasi šte. 36, občina Cerklje (vodna moč),
3. pri J. Pungercarju v Raduleh št. 19, obč. Bučka (vodna moč),
4. pri J. Kušlanu v Št. Jerneju, občina Št. Jernej (vodna moč);

b) v novomeškem glavarstvu:

5. pri kmetijski šoli na Grmu (živalska gonilna moč),
6. pri Flor. Zorku v Družinski vasi, obč. Bela cerkev (vodna moč);

c) v črnomeljskem glavarstvu:

7. pri A. Rajmarju za vinarsko zadrugo v Metliki (živalska gonilna moč);
8. pri J. Šušteršiču v Semiču (živalska gonilna moč),
9. pri J. Klobučarju v Dobličah (živalska gonilna moč);

d) v postojnskem glavarstvu:

10. pri J. Kopatinu v Št. Vidu pri Vipavi (vodna gonilna moč),

11. pri županstvu v Budanjah (živalska gonilna moč)
12. pri L. Deklevi v Bujah, obč. Košana (vodna gonilna moč).

Vsak vinogradnik ima pravico, da se teh strojev poslužuje po izdanem navodilu in določilu. Plačati mu bo le majhno pristojbino kot odškodnino za porabo gonilne moči, za postrežbo, za mazanje stroja, popravila itd. To pristojbino določi lastnik gonilne moči v sporazumu s podpisanim in se potem razglasi, koliko je plačati.

Kako se rabi lesni zdrob.

Lesni zdrob se poklada živini takoj, svež, ali se pa najprej vklada in se poklada šele po končanem kipenju.

Najbolje je pokladati svež lesni zdrob, in sicer obenem z drugo krmo. V tem slučaju se vsaki odrasli živali na dan poklada 10 kg lesnega zdroba in 3 kg druge krme, n. pr. sena (tudi lahko vinskih tropin), ali se pa namesto sena vzame pesnih zrezkov (1 kg) in debelih otrobov (2 kg), ali pa oljnih tropin itd. Vse to se zreže, pomeša z lesnim zdrobom in se poškropi s slano vodo, da živina rajše jé.

Konjem pokladajo Francozi na dan 12—13 kg zdroba, poleg tega pa 2 kg otrobov in 1 kg pesnih zrezkov, ali pa 8 kg zdroba, 4 kg ovsa in 2 kg sena. Kdor ne more trtnega lesnega zdroba porabiti koj (v dveh treh dneh) za krmo, ta ga mora vložiti, in sicer ga poškropi s slano vodo ($\frac{1}{2}$ kg živinske soli na 100 kg zdroba) in ga dobro stolče (stlačí) v kadi, obzidane jame itd., da se ne pokvari.

Francoz Héran priporoča takole vkladati:

Takoj po končani trgatvi obreže trte in ves mladi trtni les z listjem vred zmelje na stroju. Ta zdrob se v posebnih shrambah (najbolje so betonirane, obzidane ali z deskami obložene jame) z nogami dobro potlači (pohodi), zlasti ob stenah shrambe, in se potem dobro obteži (1800—2000 kg na vsak kvadratni meter površine). Zdrob, ki je na ta način spravljen, preide v kipenje, kar traja 30—40 dni. Potem se jama lahko na enem mestu odpre in se krma, ki prijetno diši po vinskem alkoholu (špirtu), načne ter se po zgoraj navedenem navodilu paklada živini.

Na ta način bi si pri nas Vipavci, ki jim itak vedno krme primanjkuje, lahko pripravili obilo tečne krme za živino za vso zimo. Na Dolenjskem, kjer se vsled hude zime in snega ne priporoča trte že jeseni obrezovati, bi se lahko vkladalo le mladje in listje s šparonov, ki jih je itak že iz tega vzroka bolj priporočljivo jeseni porezati, ker se stem trti povzročena rana zaceli in trta spomladi na tem mestu ne solzi. Ostalo mladje bi pa Dolenjci lahko sproti mleli in krmili šele po obrezovanju, ki se prične navadno meseca svečna.

Kdor ne more trtnega lesa koj zmlati in porabiti, ta naj vse odrezane mladike (starega lesa ne) spravi na senčnat, vlažen kraj doma ali v vinogradu (n. pr. za zidanico) in naj ga tam dobro potlači (pohodi). Na ta način spravljen trtno mladje včasih ostane še do meseca majnika sveže in sočno in se da še takrat dobro porabiti za mletev in krmljenje. Tako nam vinograd lahko daje krmo skoraj do prve košnje na njivi ali na travniku.

Ker zatrjujejo Francozi kakor tudi Nemci (n. pr. znani vinogradniški veleposestnik A. Wibner v Ptuj na Štajerskem), da ta krma vsej živini izvrstno tekne in prija, naj bi se tudi pri nas začela ta dobra krma

rabiti. Stem bi se gotovo dohodki kmetov-vinogradnikov znatno izboljšali, lahko bi se redilo več živine in stem bi se tudi več gnoja za vinograde pridelovalo. Saj nam posebno pozimi krme primanjkuje in gospodar si le zaraditega ne upa imeti večjega števila živine, ker ima pozimi premalo krme.

Nekoliko števil nam pojasni, koliko vrednost ima trtni les. Po izkušnjah se pridelava na 1 ha (1500 m² manj kot dva oralna) vinograda, na leto 2000 do 5000 kg trtnega lesa.

Če računamo pri naši močni rasti trt le 3000 kg mladega trtnega lesa, kar je gotovo malo računjeno, znaša to pri kakih 6000 ha obstoječih kranjskih vinogradov 18 milijonov kilogramov, to je 180 tisoč metrskih stotov trtnega lesa. Ker je 100 kg lesa najmanj toliko vredno kakor 55 kg dobrega sena, je ves ta trtni les toliko vreden, kakor stotisoč metrskih stotov dobrega sena. Če pa računamo metrski stot dobrega sena le po 6 K, znaša vrednost na Kranjskem na leto pridelanega trtnega lesa zmerno računjeno šeststotisoč kron.

Kdor pa nikakor ne potrebuje trtnega lesa za krmo, ta naj bi v njem nahajajoče se redilne snovi vsaj zopet vinogradu vrnil. Po izkušnjah je dokazano, da trtni les in listje odtegne zemlji na 1 ha vinograda v enem letu okoli 26,5 kg fosforove kisline, 91,6 kg kalija in 127,2 kg dušika.

Če bi te redilne snovi hoteli trti vrniti v obliki umetnih gnojil, bi jih morali plačati najmanj z 200 K. Toliko torej izgubi na 1 ha tisti, ki trtnega lesa ne vrne vinogradu.

Če torej trtnega lesa ne rabimo za krmo, naredimo najbolje, da ga porabimo za steljo. V to svrhu se trtni les zmelje na zdrob in se zdrob posuši ter spravi, ali se pa trtni les na strojih le zreže na drobne (1 cm dolge) košččke, se pusti, da se posuši, in se rabi za steljo. Ta stelja ni samo zato dobra, ker mokroto rada pije, ampak posebno še tudi zato, ker ima — kakor že rečeno — jako mnogo redilnih snovi v sebi. Kadar tak gnoj dobro pregnije, se z izvrstnim uspehom rabi v vinogradih.

Kdor nima za to potrebnega stroja, ta naj trtni les nadrobno s sekuro seseka in ga podela v mešanec ter naj mešanec rabi za gnojenje tedaj, kadar les dobro pregnije.

Svež, zlasti pa plesniv les se ne priporoča rabiti, ker trta lahko oboli na koreninski plesni (dematophora necatrix).

Upam, da pomoč c. kr. kmetijskega ministrstva v zvezi s tem spisom napoti vinogradnike k boljši porabi trtnega lesa in jim stem pripomore do novih dohodkov.

B. Skalický,

c. kr. vinarski nadzornik v Rudolfovem.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 66. Pred kratkim so mi poginili prasiči za kugo, in sedaj daje dekla kuhinjske pomije kravam ter trdi, da jih zelo rado pije. **Ali je umestno dajati kravam kuhinjske pomije?** (K. K. v Š.)

Odgovor: Vaše vprašanje je menda treba tako razumeti, da so prej prasiči dobivali pomije, in ker so Vam poginili, pomije dobivajo krave. Kuhinjske pomije so za goved in zlasti za molzne krave prav dobro krmilo, kajti imajo v sebi navadno precej toščobe in dušičnatih redilnih snovi,

vrhutega tudi soli, torej reči, ki so redilne in govedi teknejo. Pomije je najbolje dajati za pijačo, z njimi drugo krmo močiti ni prav, ker naj goved rajša dobiva suho ali sploh tako krmo, ki jo mora dobro prežvečiti in posiliti. Pomije je pa dajati le sveže in se je strogo varovati prestanih ali pokvarjenih, kajti ostanki mesa se prično kmalu razkrajati in so vsled tega kuhinjske pomije naravnost strupene. Posebno je biti previdnim s sirovimi odpadki mesa. Prestane pomije je pred pokladanjem odločno treba povreti, da se vse strupene kali zatro. Tudi je paziti, da ne pridejo v pomije kosti, zlasti špičaste.

Vprašanje 67. Ali bi smel dejati slivovko v vinsko posodo, odkoder sem ravnokar vino pretočil? (F. D. v J.)

Odgovor: Gotovo je vsaka vinska posoda, če je zdrava in dobro očiščena, primerna za hranjenje žganja, torej tudi za slivovko. Edino, česar se je bati, je, da slivovka nategne v sodu ostalo vinsko barvo. V sodu od črnine torej zaraditega ni hraniti žganja. Vinska barva belega vina se poprej bolj ali manj iz soda spravi, če se najprej močno zažvepla in potem temeljito izplakne. Žvepleni dim namreč barvo razkroji.

Vprašanje 68. Ali more zadruga z omejenim poroštvom v slučaju velike izgube zahtevati od združnikov večjih prispevkov, kakor so označeni v pravilih, kjer je tudi povedano, da koliko vsak združnik jamči? (I. K. v D.)

Odgovor: Vsak združnik je udeležen pri zadrugi z omejenim poroštvom le s svojim podpisanim deležem; zadruga kvečjemu more terjati popolno vplačilo celega ali celih deležev. Dokler pa zadruga deluje, združnikov ne more siliti, da bi vplačali tudi tiste zneske, ki zanje združnik poleg svojega deleža jamči, to se more le tedaj zgoditi, če zadruga z izgubo likvidira ali če pride vsled velikih izgub ali kterege drugega vzroka v konkurz. Pa tudi pri likvidaciji ali pri konkurzu je združnik le toliko zavezan plačati, kolikor pravila predpisujejo. Pri zadrugi z neomejenim poroštvom se med poslovanjem zadruga istotako ne smejo združniki pritegniti k večjemu vplačilu, kakor deleži znašajo, pač pa pri taki zadrugi v poravnavo izgube pri likvidaciji ali konkurzu združniki jamčijo z vsem svojim premoženjem.

Vprašanje 69. Ali je umestno dajati kravam pred porodom in po porodu čebule, kakor je pri nas običajno in kakor priporočajo naši domači živinozdravniki? (I. K. v D.)

Odgovor: Čebula ima v sebi neko eteriško olje, kjer je tudi žveplo, ki draži želodec in zaraditega prav gotovo na nobeno stran ne koristi kravi pred porodom ali po porodu, kvečjemu ji škoduje. Čebuli se že od starodavnih časov pripisuje posebna moč, ki pa ni z ničemer vtemeljena. Zdrava krava pri porodu ne potrebuje zdravil, če je pa bolna, jo je tako zdraviti, oziroma je z njo ravnati, kakor je za tisto bolezen primerno.

Vprašanje 70. Sčim se prepreči mokrota v sobi, ki ima hrastove stene, ki so znotraj in zunaj ometane? (Z. S. v S.)

Odgovor: Stene so pretenke in so na notranji strani pozimi vedno toliko hladne, da se v sobi nahajajoča se vodena para na njih zgoščuje in obarja v obliki vodenih kapelj, ki delajo stene mokre. Edino sredstvo, take stene suhe ohraniti, je, da jih zdebelite ali jih s slabimi prevodniki za toploto tako osamite, da se na notranji strani ne shlade in se prepreči obarjanje vodene pare. Pridno prezračevanje sobe, ki pomaga vlažen zrak iz sobe spravljati ter ga nadomeščati s svežim in subim zrakom, vsekako tudi nekoliko odpomore tej nepriliki.

Vprašanje 71. Jaz imam v gorah senožet, ki čez njo drži pot, kjer vozijo ljudje les iz gozda in ga skla-

dajo brez mojega dovoljenja na mojem svetu. Sicer vsako leto objavim, da se vsakdo mora z menoj pogoditi, ki hoče les na mojem svetu skladati, pa se nihče ne zmeni in ga kar samovoljno skladajo. Ali morem tako postopanje na kak način zabraniti? (M. R. v B.)

Odgovor: Glasom § 24. gozdnega zakona ste pač primorani pustiti spravljati les iz gozda čez svoj svet, če drugače ni mogoče, a v Vašem slučaju je že narejena pot in torej ta § nima veljave. Samovoljno zlaganje lesa na Vašem zemljišču je torej motenje posesti, oziroma poseganje v Vaše lastninske pravice, in vi morete to preprečiti z vložitvijo tožbe proti dotičnikom, bodisi potem tožbe zaradi motenja posesti v postavno določenem roku, ali tožbe zaradi poseganja v Vašo lastninsko pravico.

Vprašanje 72. Imam zelo zapuščen, svižnat in z mahom poraščen travnik ob Savi, ki ga mislim pognojiti z umetnimi gnojili in prevleči z brano. **All naj travnik pognojim prej ali po brananju** in ktera umetna gnojila naj vzamem? (I. K. v B.)

Odgovor: Travniki vsekako precej ali kmalu pognojite, in ker še ni čas za brananje, pognojite ga poprej. Ker je sedaj za gnojenje s Tomasovo žlindro že prepozno in je vrhutega travnik svižnat, zato Vam svetujemo pognojiti travnik na oral s 300—400 kg rudninskega superfosfata, s 100 kg kalijeve soli, a ker je travnik zapuščen, mu ne bo dovolj gnojiti samo s fosforovo kislino in s kalijem, temveč tudi z dušikom. Če trava ne bo imela tudi dušika, omenjeni gnojili sami ne dasta dovoljnega uspeha in se Vam lahko zgodi, da boste razočarani, zato Vam odločno svetujemo, gnojiti tudi še s kakim dušičnatim gnojilom. Najcenejše tako gnojilo je seveda domača gnojilnica; če je pa nimate ali je iz kterejakoli vzroka ne morete po travniku politi, potem Vam priporočamo travnik pognojiti na oral s 50—75 kg amonijevega sulfata.

Vprašanje 73. Pred nekterimi dnevi je moja 11 mesecev stara in precej debela jorkširska svinja skotila 6 pujskov. Trije so takoj poginili in so bili spačeni, ostali trije so pa tudi poginili, ker niso mogli sesati. Svinja je sicer imela v vseh seskih mleko, pa ga ni pripustila in je kakor pri doječi svinji, krohljala. Pujski so nekaj časa hodili okrog seskov, a so slednjič poginili. **Kaj je vzrok, da svinja pujskom ni dala mleka** in da so bili trije popačeni, kar se večkrat dogaja? (A. S. v P.)

Odgovor: Predvsem je bila Vaša svinja premlada pripuščena, saj je bila komaj dobrega pol leta stara, ko se je ubrejala. Pri tako mladi svinji Vam ni boljšega pričakovati. Bržkone svinja tudi ni imela veliko mleka, kajti če bi ga bila imela, bi ga bila že pripustila, če ne izlepa, pa tedaj, če bi jo med dojenjem držali, da bi ne mogla pujskov odrivati. Svinja je skoraj gotovo tudi bolna. To se da sklepati iz krohljanja; žival je prehlajena in ima pokvarjen želodec. Berite knjigo „Soseđa Razumnika prasičereja“, ki v kratkem izide pri naši družbi v drugi izdaji. Knjiga bo naprodaj čez dober mesec; sedaj se ravno tiska.

Vprašanje 74. Ali se sme prasičem dajati živinska sol med krmo? Pri nas trdijo, da sol prasičem čreva pokvari? (A. V. v S.)

Odgovor: Tudi pri prašičih sol pomnožuje slast do jedi, vendar Vam je biti jako opreznim, kajti sol lahko prasiče naravnost zastrupi, ker povzroča vnetje želodca in črev, kakorhitro se prekorači ona množina, ki jo dotični prasič prenese. Z ozirom na velikost sme dobiti prasič na dan v jedi le 4—8 g soli. Vobče je bolje prasičem nič soli pokladati in le, kadar slast do jedi izgube, naj se jim poklada semtertja med posameznimi jedilnimi roki po malem soljenega ovsa, ki je najboljšje sredstvo, da slast poživí.

Vprašanje 75. Kdaj, t. j. v katerem času in v kateri starosti je **najboljši čas skopiti goved in prasiče**? (A. V. v S.)

Odgovor: Glede letnega časa se za skopljenje pač najbolj priporoča pomlad, ker je takrat iz mnogih ozirov zračna toplina najprimernejša in se zato celjenje olajšuje. Pri umnem ravnanju se pa živali lahko v vsakem letnem času skopijo. Govedo se more skopiti, kmalu potem, ko je odstavljeno, ko že vse je in se dobro razvija ter skopljenje ne more preveč zdravja motiti; čas je pa do enega leta in tudi še pozneje. Čimprej se bik reže, tembolj izgubi bikovo vnanjost in se močneje razvije zadnji del, dočim se pri pozno rezanih bikih močneje razvijejo glava, vrat in prsi. Mrjaščeki se režejo, preden se popolnoma odstavijo, in sicer v starosti 6—10 tednov. Režejo se pa seveda tudi starejši mrjasci.

Vprašanje 76. Pri nas sade med trte v vinogradu fižol, peso, zelje itd., kar je samonasebi slabo, ker se zemlja izsesava, a vinogradniki trdijo, **da ti sadeži odvrtačajo zajca od trt.** Letos se zelje zaradi zgodnje zime ni moglo spraviti iz vinogradov, in koder je ostalo, so se zajci trumoma zbirali in so vendar tudi trte objedali in so celo starejšim trtam očesa obščipali. Kakšno je Vaše mnenje? (V. B. v Š.)

Odgovor: Prav imate, da poljski sadeži med trtami tem na škodo zemljo izsesavajo, vendar ima to izsesavanje svoje meje in v novem vinogradu pri previdnem ravnanju ne smemo biti prestrogi. Taki sadeži pa zajca nikakor ne odvrtačajo od trt, kajti zajec je glodavec, ki si mora zobe brusiti z glodanjem, in če se tudi naje pese, zelja itd., bo vendar vedno hodil brusiti svoje zobe ob kaj tršega, in če mu je v to svrhu trta najbližja, se poloti nje. Kadar je pa lačen, pa uteši lakoto tudi s uživanjem trsne lubadi in še rajši z uživanjem trsnih očes. Sadeži v vinogradih torej ne le ne odvrtačajo zajcev od trt, temveč jih celo privablajo, ki potem na trtah utešujejo svoj nagon po glodanju.

Vprašanje 77. Nekdo je prevzel očetovo posestvo s kupno pogodbo proti plačilu v denarju in proti temu, da daje očetu stanovanje in hrano. Sedaj pa terjajo upniki očeta za ostale dolgove, ki še niso bili poravnani, a on jih ne more plačati, ker nima več denarja. V kupni pogodbi je izrečeno, da je oče plačnik za svoje dolgove, zato vprašam, **če morejo očetovi upniki seči po sinovem premoženju, ki ga je od očeta kupil?** (J. G. v Ž.)

Odgovor: Tako kupno pogodbo morejo očetovi upniki spodbijati, narediti jo s pravdo neveljavno, oziroma zahtevati od sina poplačilo očetovih dolgov, če se lahko domneva, da je bila pogodba sklenjena v to svrhu ali na tak način, da so se upniki namenoma prikrajšali. Določila spodbijalnega zakona zveste pri sodišču ali pri kakem pravniku. Bodite previdni in se nikar ne dajte zapeljati od kakega zakotnega pisarja.

Vprašanje 78. Moja svinja je skotila 6 prasičev popolnoma v redu in tudi strebila se je v redu. 12 ur po porodu je pa izstopil iz svinje prasičnik in ker nisem vedel kaj početi in ker je živinozdravnik preoddaljen, sem moral svinjo zaklati. Tudi pri sosedu se je enako pripetilo. Ker nimamo živinozdravnika blizu, prosim pouka, **kako je ravnati s svinjo, ki ji prasičnik izstopi**, in kaj je temu vzrok? (F. Ž. v B.)

Odgovor: Izstop maternice ali prasičnika pri svinjah, ki se imenuje trut, je posledica oslajenja vezi, ki drže maternico v telesu. Vezi oslabe, če se svinja premlada pripusti, dokler še ni dovolj in krepko razvita, če se prasiči v sorodstvu plemene in če je žival sploh iz kakega vzroka oslajena. Poglavitno je izstoplo maternico dobro osnaženo

hitro nazaj vravnati, dokler se kaj ne poškoduje. Kako se to delo zvrši, je popisano v knjigi „Soseba Razumnika prasičereja“, ki se ravnokar v drugi izdaji tiska in se bo drugi mesec dobivala pri naši družbi po 1 K.

Vprašanje 79. Že tri tedne je preteklo, kar je krava storila, a se še zdaj ni otrebila. Tele je bilo preveliko, krava ni mogla poroditi in smo morali mrtvo tele s silo iz nje izvleči. **Kaj mi je storiti, da se krava otrebi?** (I. K. v S.)

Odgovor: Če se krava čez 8—10 dni ne otrebi popolnoma, je to zelo nevarno, ker ostanki prično gniti in lahko nastane snetivo vnetje telčnika in trebušne mreže. Tako kravo more zdraviti le večč živinozdravnik, zato bi Vam naša navodila nič ne pomagala.

Vprašanje 80. Jeseni naročene Tomasove žindre sem nekaj prihranil za spomladansko gnojenje krompirju, zato vprašam, **kako naj spomladi gnojim krompirju s Tomasovo žindro**, ali po jarkih, kakor krompir sadim, ali kar počez? (A. K. v B.)

Odgovor: Tomasova žindra za gnojenje krompirju spomladi prepočasi učinkuje, zato se ne smete nadejati zelo povoljnega učinka, zlasti če ne gnojite tudi z gnojili ki imajo v sebi redilnih snovi, ki jih krompir potrebuje poleg fosforove kisline. Za krompir Vam veliko bolj priporočamo superfosfat, in sicer pomešanega s kaljevo soljo in z amonijevim sulfatom. Če pa že na vsak način hočete njivo za krompir pognojiti s Tomasovo žindro, storite to takoj, in sicer kar počez, saj je do saditve krompirja pri Vas še skoraj 2 meseca časa in dotlej se Tomasova žindra v zemlji precej razkroji.

Vprašanje 81. Pri nas se nahaja v neki skalni duplini voda, ki se po kapljah nabira. Ljudje hodijo od blizu in od daleč ponjo za zdravilo ljudem in živini zoper zapiranje vode. **Kaj vsebuje ta voda in kam naj jo dam preskusiti?** (A. K. v B.)

Odgovor: Kaj vsebuje ta voda, mi ne moremo vedeti to more doognati kmetijsko-kemijsko preskušališče v Ljubljani, kamor jo pošljite v preiskavo. V vodi se pač lahko nahajajo snovi, ki ženo na vodo, a o tej lastnosti Vaše vode dvomimo, ker Vaša kraška tla niso take sestave, da bi voda iz njih mogla kako tako snov izluževati. V Vaši vodi bo bržkone veliko apnenca raztopljenega; taka trda voda draži telo, in odtod prihaja lastnost, ki jo ji pripisujete. Apnena voda pa le toliko časa učinkuje, dokler se telo nanjo ne privadi, in je človeku, ki se mu voda zapira, zaradi peska ali kamenja v mehurju prej škodljiva kakor koristna.

Vprašanje 82. S čim naj **namočim kole za vinograd** iz sveže akacijevine, da bodo bolj trpežni v zemlji, in kako se taka tekočina napravi? (J. M. v L.)

Odgovor: Sveži akacijevi trtni koli se najbolje narede trpežni, če se namakajo v raztopini modre galice. V to svrhu se namakajo že ošpičeni koli po nekaj dni v 2 odstotni raztopini modre galice, in sicer na ta način, da se postavijo toliko globoko v kako posodo, napolnjeno z omenjeno raztopino, da tekočina znatno višje sega po kolih, kakor pridejo v zemljo.

Vprašanje 83. Neki tukajšen posestnik bi rad **zasadil nov bukov gozd**, zato vprašam, kje se dobijo bukovke sadike; ali je pa morda boljše, če jih gospodar sam vzgoji iz semena? (J. Ž. v G.)

Odgovor: Najbolje je gozd z bukovim semenom pozgoditi. V to svrhu se jeseni prav plitvo po 1 1/2 m narazen v živo prst zagrebejo tri do štiri semenska zrna (žir). Zrnja je prav plitvo s prstjo zakriti, namreč le par milimetrov, drugače se kaljenje zamuja. Pozgoditi se more tudi z bukovimi sadikami, a tako pozgodovanje je dražje in nič hitrejše. Enoletne bukovke sadike se dobivajo pri Juliju Štainerju v

Dunajskem Novem mestu po 10 K 1000 komadov. Sicer pa morete nabrati tudi po domačih bukovih gozdih mladih sadik, seveda s privoljenjem dotičnih posestnikov.

Vprašanje 84. Lansko pomlad sem dobil mlada angleška prasiča, mrjasca in svinjo, ki sta dobro uspevala, sta zdrava in močna. Svinjo sem pripustil ter mi je ta teden skotila tri pujske, a je bila na mladiče tako huda, da je enega pujska takoj pokončala in ostala dva kmalu potem, in dasi sem bil navzoč, bi bila kmalu dekle ranila ter je sploh ni bilo mogoče ukrotiti. **Zakaj je svinja skotila tako malo pujskov in zakaj je nanje tako huda?** (J. Č. v K.)

Odgovor: Da je svinja skotila samo tri pujske, bo bržkone vzrok, ker ste jo prezgodaj pripustili. Svinja, kadar stori, naj bo vsaj leto stara. Vaša svinja je hudobna. To je prirojena lastnost, ki se navadno ne da odpraviti. Ta lastnost se kaj rada na mladiče podeduje. Hudobno svinjo, ki ne mara za svoje mladiče in jih skuša celo ugonobiti, je najbolje porediti in zaklati, ker nikakor ni dobra za plemo.

Vprašanje 85. Postaviti nameravam nov hlev, popolnoma umno urejen, a tako, da bo na eni strani prostor za goved, na drugi strani bodo pa kočii za prasiče; torej vse v enem istem prostoru. Ali odobravate mojo namero, **prirediti hlev za goved in za prasiče skupaj?** (J. Š. v M.)

Odgovor: Vaši nameri ni v nobenem oziru oporekati, kajti pri nas v mnogih pokrajinah razširjeno domnevanje, da ni zdravo imeti govedii s prasiči skupaj v enem istem hlevu, je popolnoma neutemeljeno. Seveda mora imeti hlev dovolj svetlobe, mora biti prirejen za zadostno prezračevanje, in gnojnica od govedii kakor od prasičev se mora sproti in hitro odtekat iz hleva. V naših razmerah pri umni ureditvi hleva celo priporočamo imeti prasiče v govejem hlevu, ker so tamkaj pozimi dovolj na gorkem, kar je vsekako potrebno, če redimo količkaj žlahtne prasiče.

Vprašanje 86. Ker lesene pipe ne drže posebno dobro in ne trajajo dolgo ter se veliko vina pogubi, sem kupil za svojo gostilno medene pipe. Ljudje me pa svarijo, češ **da vino, ki teče skoz medeno pipo, izpremeni okus in postane nezdravo.** Ali je kaj resnice na tem? (F. A. v P.)

Odgovor: Da bi vino, ki teče skoz medeno pipo, postalo nezdravo, ni resnično, pač pa more dobiti vino, ki dlje časa v medeni pipi stoji, nekoliko tuj okus. Tega okusa pa ni zapaziti, kadar se vino pogostokrat toči in zato nima prilike, da bi dolgo časa v pipi zastajalo.

Vprašanje 87. Lansko leto sem pognojil ajdi in repi s kostnim superfosfatom. Ali bi sedaj kazalo **saditi na dotični njivi krompir brez gnojenja**, ker potrebujem gnoj za vinograd in mi ga manjka za polje? (I. K. v Č.)

Odgovor: Če ste ajdi in repi lansko leto gnojili s superfosfatom, je na njivi vsekako ostalo še nekaj fosforove kisline, ki pride v prid tisti rastlini, ki jo boste na to njivo letos sejali, oziroma sadili, in sicer v Vašem slučaju krompirju. Ta ostanek fosforove kisline je pa že samnasebi nedostaten in poleg tega bo krompirju manjkalo tudi kalija in dušika, dveh redilnih snovi, ki jih krompir močno potrebuje. Če hočete krompirju z umetnimi gnojili zadosti pognojiti, tedaj je dati na ha 300 kg amonijevega sulfata, 400 kg kalijeve soli in 400 kg superfosfata. Za mernik posetve je vzeti desetino te množine. Omenjena gnojila se pred porabo zmešajo in nekaj dni pred saditvijo krompirja potrosijo in pod zemljo spravijo.

Vprašanje 88. V moji, iz kamenja zidani hiši je v sobah pozimi tako moker, da je težavno v njih stanovati. Zid je ves moker in kar voda po njem teče. **Odkod prihaja voda v sobo in ali bi jo bilo mogoče na kak način odpraviti?** (J. Z. v Z.)

Odgovor: Da so stene mokre, more biti več vrvokov. Pretenke stene, ki se vzlic kurjavi znotraj dovolj ne ogrejejo in se v zraku nahajajoča vlaga zgostuje in na njih v kapljah obarja, kamenje, ki sega skozi ves zid, ostane mrzlo in se ravno tako na njem voda obarja; slabo prezračevanje sobe pri čemer se vlažni zrak ne nadomešča s suhim. Take vlažne stene more popraviti zidarski veščak, če jih obloži s kako tvarino, ki toplino slabo vodi in jih torej osamí. Kar pa sami morete narediti, to je pridno prezračevanje.

Vprašanje 89. Ali je krompir dobra krma za goved, koliko ga je pokladati in kako, sirovega ali kuhanega? (J. Z. v Z.)

Odgovor: Krompir je prav dobra krma za goved, vendar v velikih množinah sirov pokladan nezdravo vpliva na želodec in čreva. Ta slabi vpliv se pa deloma ali popolnoma odstrani, če se dodajajo oljne tropine. Na 100 kg sirovega krompirja naj hodi 5 kg oljnih tropin. Vsako govedo pa ni enako občutljivo. Kuhan krompir v tem eziru ni nevaren. Molzne krave morejo dobiti na vsakih 1000 kg žive vage do 25 kg sirovega krompirja na dan; kuhanega seveda tudi več preneso. Za mlado goved v prvih dveh letih in za krave, ki se še niso prvič oteletile, je bolje, če se jim nič krompirja ne poklada.

Vprašanje 90. Kaj je vzrok, da moja krava ne ostane breja? Preteklo je 9 mesecev, kar je skotila prvo tele, poja se vsakih 20 dni, a se nikdar ne ubreji. (J. Z. v Z.)

Odgovor: Da se krava poja in vzlic zaskočenju ne obreji, morejo biti tile vzroki: Mehaniške ovire oploditve: premajhni biki, vdrtá sramnica, vznemirjenje med zaskočenjem vsled bojazljivosti (pri junicah), uljesa in brazgotine v sramnici. Nadalje pri presilni pojatvi: Polnokrvnost krav, močna in razburljiva krma, tudi prezgodnje vodenje, velika občutljivost sramnice, ranjenje, vsled česar nastane po zaskočenju močno tiščanje; če se ustje telčnika ne zapre; nakopičenje sluzá v sramnici, da se ustje telčnika med plemenitvijo ne odpre, prepozno vodenje, nerazmerno povečanje telčnikovega ustja, izpuščaji v sramnici, smrkavost sramnice, jedki sluz. Oboleli telčnik (skleroza, zaapnenje kotilidonov, zaprtje jajčnika). Dognati je torej, kateri vzrok je pri Vaši kravi, in če je tak, da se da odstraniti, potem je kravo primerno oskrbovati, oziroma zdraviti, drugače jo je pa dati mesarju.

Kaj delajo naše podružnice.

Čč. načelníštva podružnic prosimo, naj bodo tako prijazna ter naj nam pošiljajo kratka poročila o svojem delovanju, saj bo to njim v čast, tovarišicam pa v spodbudo.

Podružnica v Sv. Križu pri Litiji.

Na občnem zboru kmetijske podružnice v Sv. Križu dne 2. februarja t. l., ki ga je sklical njen načelnik Janez Tomše, je bil po listkih izvoljen za načelnika Jože Oven, za namestnika Jože Pavli, za odbornike: F. Borštner, F. Pavli, A. Zavrl, J. Kotar, A. Turk, J. Podlogar.

Ob tej priliki se je soglasno izreklo prejšnjemu načelniku Janezu Tomšetu priznanje in zahvala, ker je ves čas svojega načeljevanja, torej skozi 6 let, deloval v prid in prospéh tukajšnje kmetijske podružnice. Smelo se sme reči, da se je podružnica pod njim jako povzdignila, kajti napravilo se je marsikaj, česar poprej ni bilo. Obširen matičnjak in star vinograd, last kmetijske podružnice, dela čast udom, načelniku in delovodju. Toda vzlic velikim stroškom, ki jih je imela podružnica v preteklem letu s prekopavanjem vinograda popolnoma nanovo in z zasajanjem ameriškanskih trtnih divjakov in poleg tega še drugih stroškov, je položil

prejšnji načelnik novemu v roke 131 K 32 vin. gotovega denarja. Zraven tega je še nekaj hl vina iz podružničnega vinograda naprodaj.

Omeniti je treba tudi drevesnice, ki ima lepo število sicer mladih, toda lepih drevesec. V oskrbi je imel dosedaj drevesnico J. Oven, a na občnem zboru se je oddala v oskrbovanje nadučitelju Antonu Turku. Čez par let bo podružnica prav lahko zalagala svoje ude z drevesci iz svoje drevesnice, kakor že sedaj zalaga in prodaja kluče amer. trt iz matičnjaka.

Lehko se trdi, da je podružnično stanje vzlic vsem stroškom, ki jih je imela podružnica v preteklem letu, precej ugodno. Upati pa tudi smemo, da si podružnica še bolj opomore, zlasti ker se mora delovodju priznati, da polaga na obdelovanje vinograda in matičnjaka takorekoč večjo skrb kakor za svoje vinograde.

Na občnem zboru je tudi eden omenil sosedno kmetijsko podružnico v Šent Rupertu, češ da se tam udje lahko postavijo. Šentruperčanom ne zavidamo tega, želimo pa, da bi se naša podružnica krepko razvijala, kakor se je dosedaj. Potem smemo biti prepričani, da bo tudi ona v ponos nam samim, kar nas je udov podružnice!

Podružnica v Cerkljah.

Dolgotrajna želja naših udov je izpolnjena. Podružnica se je pšteno trudila, kako bi nabavila motor na bencin. Dosedaj je imela slamoreznico na vitel (gepelj). Ker ni bilo nikakega skrbnega človeka, se je vedno kaj pokvarilo. Vedno je bila nejevolja med udi.

Temu bo sedaj konec. Iz podružnice je izšla nova „strojna zadruga“, ki ima namen nakupovati skupne stroje in jih izposojati udom proti primerni odškodnini.

Koliko n. pr. v poletni vročini trpi uboga živina, vprežena v gepelj (vitel). Temu se odpomore, ko dobimo motor na bencin. S tem se na dan mnogo več naredi. Rabil se bo za mlatev, rezanje slame (zobanje) in tudi za žaganje drv.

Letošnje poletje bomo že mlatili z motorjem. V prvi odbor te zadruge, oziroma med one, ki bodo pobirali prvi kostanj iz žerjavice, so vstopili: Jožef Jenko, pos. iz Zg. Brnika, Janez Kaplenek od ravno tam in Francišek Ahlin, pos. iz Cerklj. — Ti so poskrbeli za potrjenje pravil in vpis zadruge, v njih skrbi je nakup strojev, posebno motorja.

Dolžnost udov naše podružnice kakor tudi drugih posestnikov je, da takoj prijavijo svoj pristop k zadrugi.

Da bo nova strojna zadruga uspešno in koristno delovala, nam je porok njen odbor.

Kdor želi pristopiti, naj naznani svoj pristop ali načelniku podružnice g. A. Kmetu ali pa načelniku strojne zadruge Jos. Jenku v Zg. Brniku. V njen delokrog spadajo občine Cerklje, Št. Jur, Voglje, Zalag in Lahoviče.

Le naprej po pravi poti do boljšega blagostanja.

Drugi kmečki sestanek bo dne 14. marca popoldne. Naj vsak čitatelj in naročnik „Kmetovalca“ stori svojo dolžnost, da bo sestanek sijajno obiskan.

Kmetijske novice.

Nov minister za kmetijstvo. S spremembo vsega ministrstva je odstopil tudi vodja c. kr. kmetijskega ministrstva sekcijski načelnik Josip Pop, ki je bil pri tej priliki povišan v viteški stan, in na njegovo mesto je bil imenovan za c. kr. kmetijskega ministra dvorni svetnik in vseučiliški profesor dr. Albin Braf. Novi minister je bil rojen l. 1851., je dovršil svoje vseučiliške študije v Pragi ter se je posvetil profesorskemu stanu. L. 1877. je bil imenovan na praškem vseučilišču za privatnega docenta za narodno gospodarstvo,

in ko se je to vseučilišče razdelilo v češko in nemško, je bil imenovan za izrednega profesorja na češkem vseučilišču in l. 1890. za rednega profesorja. Dr. Braf je kot profesor razvil veliko delavnost na državno-znanstvenem polju, zato ga je za njegove zasluge češka znanstvena akademija imenovala za svojega uda. Profesor dr. Braf se je mnogo bavil z narodnogospodarskimi vprašanji in je bil voljen v kmetijski in industrijski svet, poleg tega je ud osrednje statističske komisije in ud upravnega odbora hipotečne banke za češko kraljestvo. Dr. Braf je bil večkrat izvoljen za deželnega poslanca na Češkem in je bil kot tak tudi izvoljen za deželnega odbornika. — C. kr. kmetijska družba kranjska je novega kmetijskega ministra s posebnim pismom iskreno pozdravila ter ga je prosila naklonjenosti.

Nakupovanje plemenskih kobil za vojake, ki se pa takoj zopet prepuste dotičnim prodajalcem v zasebno oskrbo ali tudi drugim, se bo vršilo 24. aprila t. l. dopoldne ob osmih v Št. Jerneju. Kakšne kobile se bodo kupovale in pod kakšnimi pogoji se prepuste v zasebno porabo, se izve iz dotičnega razglasa c. kr. deželne vlade, ki ga je dobilo vsako županstvo. Kupljene kobile morejo dobiti le konjerejci, ki niso nad 15 kilometrov oddaljeni od dolenskih žrebčarskih postaj.

Važno za konjske kupce. Dne 9. marca dopoldne bo v Št. Jerneju na Dolenskem velik konjski semenj, kjer se bodo nakupovali konji za vojaštvo. Ker pa vojaške komisije navadno kupujejo le konje za ježo, in še mnogo drugih konj z izvrstnimi lastnostmi, posebno za vožnjo, prodajalcem ostaja, se nudi prilika, dobiti dobre konje iz krajev, kjer je doma najboljša konjereja.

Mlekarski tečaj na Vrhniki. Deželni odbor priredi na Vrhniki mlekarski tečaj, ki bo trajal od 15. aprila do 15. septembra 1909. Stroški za ta tečaj, v kolikor ne bo drugega pokritja, se poravnajo iz deželnokulturnega zaklada. Šest učencev iz Kranjske se sprejme brezplačno, šest pa proti plačilu 100 K. Starost učenca znašaj vsaj 16, a ne več kakor 35 let. Sprejemali se bodo le zdravi, krepki učenci, ki so popolnoma vešč branja, pisanja in računanja, posebno pa se bo oziralo na take učence, ki so že praktično delovali.

Družbene vesti.

* **Poklonitev vseh glavnih kmetijskih zastopov Nj. Vel. presvetlemu cesarju.** Vse c. kr. kmetijske družbe in deželni kulturni sveti v Avstriji so ob priliki cesarjeve vladarske šestdesetletnice sklenili predložiti Nj. Vel. presvetlemu cesarju udanostno adreso v obliki albuma, kjer so zbrane vse adrese glavnih kmetijskih zastopov v jeziku, ki je njih uradni jezik, in ki so podpisane od vseh odbornikov. Kranjska c. kr. kmetijska družba je predložila udanostno adreso v slovenskem jeziku. Dne 18. t. m. je Nj. Vel. presvetli cesar sprejel umetniško izdelan album po odposlanstvu, ki ga je vodil predsednik c. kr. kmetijske družbe dunajske ekscelenca knez Auersperg in ki je obstajalo iz vseh omenjenih korporacij. Kranjsko c. kr. kmetijsko družbo je zastopal družbeni predsednik komercialni svetnik in graščak gospod **Frančišek Povše**. Presvetli cesar se je zanimal za delovanje naše družbe, ki je najstarejša v Avstriji. Gosp. predsednik mu je podal primerna pojasnila, naglašujoč, da se je izredno veliko storilo za obnovenje vinogradov in da se sedaj v prvi vrsti gre za povzdigo živinoreje, ki je glavna opora kmetijstva na Gorenjskem in Notranjskem.

* **Poziv živinorejcem.** Zastopnik c. kr. kmetijske družbe, odbornik g. e. kr. veterinarski nadzornik A. Pavlin bo kupoval 13. marca v Rotholzu in 14. marca Brikslegu na Tirolskem bike simondolske pasme, prve dni meseca maja na Solnograškem bike pingavske pasme in v času, ki se še določi, na Gorenjem Štajarskem sive bike pomurske pasme. Živinorejci, ki bi hoteli biti pri tem nakupovanju navzoči, bodisi, da bi hoteli sami nakupiti čistokrvnih krav in junic teh pasem, ali poučiti se o odnotnih živinorejskih razmerah, se vabijo, naj svojo udeležbo zglase pri gori imenovanem družbenem zastopniku ali pri c. kr. kmetijski družbi kranjski v Ljubljani.

* **Na razglas o cepljenju prasičev proti rdečici,** ki je objavljen med uradnimi vestmi današnje številke, opozarjamo vse podružnice in družbene ude.

* **Plemenske prasiče** velike bele angleške pasme bo družba oddajala spomladi pod pogoji, ki so označeni v razglasu med uradnimi vestmi te številke.

* **Na oddajo čistokrvnih plemenskih bikov** meseca marca, oziroma prihodnjo pomlad, opozarjamo vse živinorejce, ki naj se ozirajo na tozadevni razglas, priobčen med uradnimi vestmi današnje številke.

* **Razglas glede državne podpore za zboljšanje hlevov** je priobčen med uradnimi vestmi današnje številke. Kakor je iz tega razglasa razvidno, naj vložijo tisti kmetovalci, ki se potegujejo za to podporo, svoje prošnje šele takrat, ko bodo svoj hlev resnično zboljšali. Oziralo se bo samo na prošnje, ki dojdejo najkasneje do 1. septembra t. l. glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani, vendar se nujno prosijo vsi tisti, ki zboljšanje poprej zvrše, da tudi prošnje pred tem rokom vložijo, in to zaradi tega, da bo dovolj časa zboljšane hleve poprej pregledati in potem na podlagi pregleda sestaviti poročilo na c. kr. kmetijsko ministarstvo, ker se mora podpora še v tem letu izplačati.

* **Modro galico in žveplo** prične splošno oddajati naša družba konci aprila, oziroma pričetkom maja. Cene objavimo v eni prihodnjih številok. Družba ima pa že sedaj to blago v zalogi in naročnikom lahko takoj postreže.

* **Deteljno seme** je letos cenejše, vendar še vedno razmeroma drago, ker se ga je tudi lansko leto vobče veliko premalo pridelalo. Naša družba je kupila približno toliko tega semena, kolikor ga utegnejo naši udje naročiti, vendar je mogoče, da ga zmanjka, in ker ga pozneje ne bo več mogoče po primerni ceni dobiti, zato naj ga vsak, ki ga potrebuje, brez odloga naroči.

* **Deteljno seme** zajamčeno predenice čisto in potrjeno od kmetijsko-kemijskega preskušališča v Ljubljani, oddaja družba svojim udom z zavojem vred, in sicer seme domače štajarske ali črne detelje po 1 K 85 h, in seme lucerne ali nemške detelje po 1 K 80 h kilogram.

* **Seme krmske pese** dobivajo udje pri družbi po 90 h kilogram z zavojem vred, in sicer rdečo in rumeno mamutovko ter rumeno ekendorfovko.

* **Glede oddaje semen** objavljamo, da veljajo gori označene cene z zavojem vred in s stroški za vozni list le pri naročilih nad 5 kg. Pri naročilih do 5 kg se posebej zaračunata zavoj in vozni list.

* **Semenski oves, in sicer dupavskega,** bo imela letos za spomladansko setev naša družba v zalogi. Dupavski oves, ki je priznana dobra vrsta, je naročila družba na Češkem in ga bo oddajala po 25 K 100 kg z vrečo vred. Blago je težko semensko in skrbno čiščeno. V zalogi bo le en vagon tega ovsa in bo mogoče po treči samo udom, ki ga pravočasno naroče.

* **Dušičnato umetno gnojilo, in sicer amonijev sulfat**, bo družba imela odslej v zalogi. Cena temu gnojilu bo 31 K za 100 kg. — To gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spis „Gnojenje z dušikom“ v 1. št., na spis „Dušičnata umetna gnojila“ v 2. številki, in na spisa „Gnojenje travnikov z umetnimi gnojili spomladi“ [ter „Mešana gnojila in gnojenje vinogradov z umetnimi gnojili“ v 3. št. letošnjega „Kmetovalca“.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro po 7-60 K 18 odstotno, za 100 kg. Te cene veljajo za nadrobno oddajo v družbenem skladišču. Pri naročitvah v celih vagonih se odračunajo skladiščni stroški in se torej dovoli znaten popust. V zalogi ima družba le 18odstotno Tomasovo žlindro.

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po 8 K 100 kg z vrečo vred. Pri naročitvah v celih vagonih znaten popust. Svarimo pred nakupom superfosfata, ki je zaznamovan kot 12 14odstoten, če ni primerno cenejši, kajti tak superfosfat je resnično le 12odstoten in sme v razmerju z gorenjo ceno le 6-86 K veljati.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 80 h 100 kg.

Kalijevo sol po 12 K 60 h 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12 — 13% kalija ter stane 5 K 80 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 80 h.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Čilski soliter po 35 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 31 K 100 kg.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo knpiti, po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinsko sol se izvršujejo, ki se zanja denar naprej pošlje. V navedeni ceni so vštet izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

* **Močna krmila**, in sicer lanene in sezamove tropine, ima družba vedno v zalogi ter jih oddaja prve po 19 K in druge po 17 K 50 h. Tropine se oddajajo le v vrečah po 50 kg. Lanenih tropin ta mesec ne bo v zalogi, ker imajo tvornice vse blago razprodano.

* **Sezamove tropine** ima družba odslej zopet v zalogi.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljate na zunan se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmil, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Poziv podružnicam glede cepljenja prasičev proti rdečici.

Kužna bolezen rdečica pri prasičih se je silno razširila in povzroča našim gospodarjem ogromno škodo. V preteklem letu so bile na Kranjskem občine, kjer je po več sto prasičev poginilo za to kugo.

Edino zanesljivo sredstvo proti kužni bolezni rdečici pri prasičih je cepljenje živali z varnostnim cepivom.

Podpisani glavni odbor je v svoji seji dne 28. decembra 1907. sklenil to cepljenje uvesti in organizirati.

Leta 1908. se je na Kranjskem cepilo nad 6000 prasičev, in jih je od njih le kakih 20 pozneje zbolelo in 10 poginilo; vendar je c. kr. kmetijsko ministrstvo nastalo škodo vsled posredovanja kmetijske družbe popolnoma povrnilo. Zvršitev cepljenja bo tudi v letu 1909. posredovala. Upati je, da se od strani države in dežele dobe znatne podpore, da se bo cepljenje moglo kolikor mogoče ceno zvršiti.

S cepljenjem prasičev se bo pričelo že meseca aprila, in da bo mogoče vse potrebno pravočasno ukreniti in napraviti, se podružnice pozivajo, da nemudoma naznanijo, če žele za svoj okoliš skrbeti za varnostno cepljenje proti rdečici pri prasičih in koliko prasičev, v katerih vaseh in pri katerih posestnikih bo približno treba cepiti.

Pripomni se, da se naročila za cepljenje lahko priglašajo pri c. kr. okrajnem živinozdravniku dotičnega okraja kakor tudi pri deželnih živinozdravnikih v Metliki, Vipavi in Škofji Loki.

Ker se pa v nekaterih krajih posebno v državnih službi stoječi okrajni živinozdravniki zaradi preobitnega posla ne morejo s cepljenjem baviti, bo za dotične okraje c. kr. kmetijska družba posredovala, da se cepljenje po drugih živinozdravnikih izvrši.

Tudi občinska predstojništva in posamezniki, ki skrbijo za blagor kmetovalcev, se morejo obrniti z enako željo na podpisani glavni odbor, vendar v slučaju obilnih priglaskov pridejo najprej na vrsto podružnice, oziroma družbeni udje.

Priglasje se pošlata na podpisani odbor, ki daje vsa tozadevna pojasnila in poskrbi za zvršitev cepitve.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

R a z g l a s

o oddaji plemenskih prasičkov jorkširske (velike bele angleške) pasme.

Podpisani odbor bo oddajal, kakor doslej, plemenske mladice jorkširskega prasičjega plemena pod nastopnimi pogoji:

1. Prasički se oddajajo po 10 in tudi več tednov stari, in sicer kakršne starosti se dobe.

2. Cene prasičkom so za polovico nižje kakor jih plačuje družba.

3. Oddajajo se ali sami mrjaščeki ali pa svinjica z mrjaščekom vred.

4. Kdor prasiče dobi, se mora pismeno zavezati:

a) da jih obdrži za plemo, dokler bodo sposobni;

b) da naznani odboru, kadar jih neha imeti za plemo;

c) da bo pripuščal mrjasca tudi svinjam drugih gospodarjev.

Došle prošnje bo odbor reševal povrsti, kakor bodo dohajale, in sicer vselej takrat, kadar dobi takih plemenskih prasičkov, ki pa seveda niso vedno v zadostnem številu na razpolaganje.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 28. aprila 1909.

R a z g l a s

o oddaji čistokrvnih plemenskih bikov, kupljenih z državno podporo.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske kupi mececa marca, oziroma prihodnjo pomlad, z državno podporo, ki jo dovoli c. kr. kmetijsko ministrstvo za pospeševanje govedoreje, nekoliko plemenskih bikov čistokrvnih pasem, ki so primerne za izboljševanje govedi na Kranjskem, in sicer:

a) bika simodolske pasme (rumenobelo lisaste z belo glavjo), ki jih odda samo v kraje Ljubljanske okolice in na Notranjsko, kjer je ta pasma že vpeljana;

b) bika pomurske pasme (enobarvne, sivkaste ali pšenične barve), ki jih odda samo na Dolenjsko in v ostale kraje na Notranjskem, in

c) bika pincgavske pasme (temnordeče lisaste), ki jih odda samo na Gorenjsko

Vsak prosilec naj se zgledi le za bika tiste pasme, ki je dotični pokrajini primerna, oziroma kjer je že vpeljana. V prošnji je jasno povedati, za ktere pasme bika prosilec prosi. Na prošnje za bika, tistih pasem, ki niso primerne prosilčevi pokrajini, se kratkoma ne bo oziralo.

Prošnje je vložiti

za simodolske bika do 15. marca t. l.

za pomurske in pincgavske bika do 1. aprila t. l.,

pri glavnem odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Vsak prosilec za bika mora v prošnji naznaniti, oziroma zavezati se:

1. da je pripravljen bika sprejeti ob pravem času na oni postaji, ki bo določena, in sicer tistega bika, ki ga določi odbor;

2. da plača ob sprejemu bika polovico tistih stroškov, ki jih je podpisani odbor imel zanj pri nakupu, in

3. da podpiše zavezno pismo, da se zaveže imeti prejetega bika dve leti za pleme in, če ga iz kterejakoli nezadostnega vzroka z dovoljenjem podpisane odbora proda, povrniti po 20 K za vsak mesec, kar ga pred časom odda.

Živinorejec, ki bo imel prejetega bika čez dve leti za pleme, in sicer najmanj štiri mesece dalje, doboje 40 K in za vsak nadaljnji mesec po 10 K nagrade.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske

V Ljubljani, 15. februarja 1908.

Razglas

o razdelitvi državnih podpor za zboljšanje govejih hlevov v l. 1909.

Z ozirom na dejstvo, da se je nadejati tudi za to leto državne podpore za primerna zboljšanja hlevov, razpisuje podpisani odbor razdelitev takih podpor za l. 1909.

Državna podpora za zboljšanje hlevov je namenjena tistim kmetovalcem, ki v smislu tega razglasa zboljšajo svoje hleve do 1. septembra t. l.

Za podporo lahko prosijo kmetovalci iz vseh krajev naše dežele, vendar se bo v prvi vrsti oziralo na prosilce iz takih krajev, koder govedoreja kmetovalcu največ donša in kjer je za prospek mlekarstva, za dobivanje brezhibnega mleka nujno potrebno, da se hlevi zboljšajo, ki sedaj nikakor ne zadoščajo.

Za podpore vredna se bodo smatrala le ona zboljšanja domačih (ne planinskih) hlevov, če se hlevi, kjer se napravljajo gnoj, ki niso tlakani, niti nimajo odtokov, po zgledu drugih vzornih hlevov, po dobrih načrtih ali po navodilu strokovnjakov, posebno kmetijskih potovalnih učiteljev in učiteljev na kmetijskih šolah, izpremene v tlakane hleve z vednim izkidovanjem in se gnojnice ter gnojnična jama naredita posebej, zunaj hleva.

Pri zboljšanju hleva je vsekako spolniti tele pogoje:

1. Skrbeti je, da ima hlev dosti svetlobe in čist zrak, ki se doseže s primernimi prevetrovalnimi napravami, da imajo živali ugodno toplino, da je zadosti prostoren in vedno popolnoma snažen. Živalsko stojišče je tako urediti, da se živali lahko izpuščajo na tekališče in napajališče in da ob času požara lahko pridejo na prosto. Pri ureditvi je skrbeti za telečje kočice (tekališča) in za to, da se lahko donša krma in stelja, gnoj pa lahko in hitro iz hleva spravlja.

2. Tlak je narediti, kakor dopuščajo razmere, iz betona, kamenja, opeke, ali iz lesa. Kar se lesa za hleve rabi, ga je treba posekati pravočasno pozimi, da je trpežnejši, in če je mogoče, naj se namaže s kakim varovalnim sredstvom.

3. Stojišča morajo biti nepredorna, morajo toliko viseti ($2\frac{1}{2}$ —3 cm na m), da gnojnica odteka, in v hlevu mora biti jarek za gnojnico, da se neovirano odteka v gnojnično jamo zunaj hleva.

4. Jasli morajo biti toliko nizke, da mora goved iz njih s sklonjenim vratom jesti, ne pa da se morda mora še kvišku spenjati ali pri jedi z vratom drgniti ob sprednji rob jasli. Gare za seno, kamor se goved mora spenjati in vsled tega hrbet kriviti, niso umestne in torej niso priporočene.

5. Gnojnice, ki mora vsekako biti zunaj hleva, je lahko prosto ali pokrito. Gnojnične jame naj bodo nepredorne in naj imajo take priprave, da se gnojnica iz njih jemlje lahko in brez truda; vendar so pa tudi drugače narejene gnojnične jame dopustne, ki so v deželi navadne, da so le dobro narejene in nepredorne. Prošnje onih prosilcev, ki si priskrbe gnojnične sesalke ali druge primerne priprave za izpraznjevanje gnojničnih jam, potem gnojnične sode in razprševalnike, bodo imele prednost.

Prosilci za državno podporo, ki v tem letu zboljšajo svoje hleve, naj se zglase za podporo precej, ko bo hlev popravljen, in sicer z nekolikovo prošnjo, kjer je povedati, koliko glav živine prosilec navadno redi čez zimo.

Zboljšanje hlevov je zgotoviti vsaj do

1. septembra t. l.

ter je najkasneje do tega dne zboljšanje s prošnjo za podporo vred semkaj naznaniti. Kdor do tega časa zboljšanja ne izvrši in prošnje ne vložiti, izgubi pravico do podpore.

Dovršena zboljšanja hlevov bodo potovalni učitelji pregledali, in na podlagi njih poročil bo glavni odbor stavil c. kr. kmetijskemu mini-trstvu primerne nasvete, kako je nagrade razdeliti. Da bo mogoče hleve pravočasno pregledati, naj se zboljšanje precej po izvršitvi semkaj naznani in naj se nikar ne čaka na gori povedani skrajni rok.

Pri nasvetovanju se bo glavni odbor oziral na število prošenj, na obseg in način zboljšanj, na velikost stroškov, na to, ali je v dotičnem kraju mnogo ali malo zboljšanih hlevov, in pa seveda tudi na premoženjske razmere prosilcev.

V krajih, kjer se živina redno ne pase ali je sploh ni mogoče pasti, bodo imeli tisti prosilci prednost, ki narede na prostem tekališča, zlasti za mlado živino.

Dovoljene državne podpore se izplačajo konci l. 1909., a podpisani glavni odbor posameznim prosilcem nikakor ne more jamčiti, ali kaj dobodo in koliko dobodo.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 1. februarja 1909.

Vabilo

na

II. kmečki sestanek,

ki bo

dne 14. marca (drugo nedeljo) popoldne po nauku v prostorih gosp. M. Kerna v Cerkljah pri Kranju.

Tvarina predavanju bo času jako primerna in važna.

Pristop bo dovoljen vsakomur.

Želeti je najobilnejše udeležbe.

Podružnica c. kr. kmetijske družbe v Cerkljah pri Kranju.

And. Kmet, načelnik.

Vabilo

V nedeljo, dne 7. marca bo predaval po cerkvenem opravilu v ljudski šoli ravnatelj c. kr. kmet. družbe gosp. ces. svetnik Gustav Pirc o umetnih gnojilih, o njih porabi ter o gnoju in gnojenju sploh.

K temu poučnemu predavanju se vabijo vsi udje kmet. podružnice kakor tudi vsakdo, ki se zanima za napredek kmetijstva.

Kmetijska podružnica v Stražišču pri Kranju,

dne 24. februarja 1909.

Franc Porenta, načelnik.

Listnica uredništva.

A. K. v N. Vrednost konjskega krmila »Hyppo« se more le tedaj presoditi, če se pozna njegova sestava.

I. P. v P. Veseli nas, da ste se prepričali o dobrem uspehu cepljenja prasičev proti rdečici. Tudi letos se bo tako cepljenje vršilo po vsi deželi.

I. T. v N. Orožniki imajo svoje stroge predpise, ki se jim je po njih ravnati, in če kako zadevo zasledujejo, morejo povpraševati pri komer hočejo, da le svoj namen dosežejo.